

80 LAT INTERNOWANIA

80 JAHRE INTERNIERUNG

Wkroczenie III Rzeszy i ZSRR do Polski - rozpoczęcie II wojny światowej

Einmarsch der Truppen von Hitler-Deutschland und der UdSSR in Polen – Beginn des Zweiten Weltkriegs

Podpisanie Paktu Ribbentrop - Mołotow
Unterzeichnung des Ribbentrop-Molotow-Paktes

Wkroczenie wojsk niemieckich i radzieckich do Polski
Einmarsch deutscher und sowjetischer Truppen in Polen

- III Rzesza, terytoria okupowane oraz od niej zależne
Das «Dritte Reich»: Besetzte Gebiete sowie Gebiete unter dessen Kontrolle
- ZSRR/ Die UdSSR

Ewakuacja żołnierzy z Polski - formowanie 2. DSP

Der Weg polnischer Soldaten auf der Flucht vor den Besatzern und die Bildung der 2. Schützendivision

Inspekcja w 1. dywizjonie 2. Warszawskiego Pułku Artylerii Lekkiej. Naczelnny Wódz gen. Sikorski, dowódca 2 DSP gen. Prugar-Ketling, dowódca dywizjonu mjr Napieralski i młodzi kanonierzy Gromnicki i Bierat
Besuch bei der 1. Abteilung des 2. Warschauer Regimentes des Leichten Artillerie: Gen. Sikorski (Oberbefehlshaber), Gen. Prugar-Ketling (Kommandant der 2. Schützendivision), Mjr Napieralski (Kommandant der 1. Abteilung), junge Kanoniere (Gromnicki und Biernat)

Przekroczenie granicy Szwajcarii

Polnische Soldaten beim Grenzübertritt in die Schweiz

4. Warszawski Pułk (zdjęcie od lewej) oraz 2. Dywizjon 202 PAC (zdjęcie po prawej) przekracza granicę szwajcarską w Goumois

Das 4. Warschauer Regiment (Bild links) sowie die 2. Division 202 PAC (Bild rechts) überquert die Schweizer Grenze bei Goumois

W drodze z Clos-du-Doubs do Szwajcarii

Unterwegs von Clos-du-Doubs Richtung Schweiz

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Aargau/ Hauptlager in Kanton Aargau

- Aarau
- Auenstein
- Baden
- Bergdietikon (Kindhausen)
- Birmenstorf
- Birr-Lupfig (Birrfeld)
- Bremgarten
- Brugg
- Dättwil
- Egerkingen
- Eggiwil (Siehen)
- Fislisbach
- Frick
- Gebenstorf
- Herznach
- Holderbank
- Hornussen
- Kaiseraugst
- Kilwangen (Sennenberg)
- Kleindöttingen, Eien
- Magden
- Meisterschwanden
- Menziken
- Mönthal
- Mülligen
- Niederrohrdorf
- Oeschgen
- Olsberg
- Remetschwil (Sennhof, Heitersberg)
- Remigen
- Rheinfelden
- Riniken
- Rohr
- Stalden bei Brugg (Linn)
- Thalheim
- Unterkulm
- Villnachern
- Wettingen (Neuenhof)
- Widen Hasenberg
- Wittnau
- Wölflinswil (Bächimatt)
- Wohlenschwil
- Zeihen

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

**Miejsca internowania Polaków w kantonie Appenzell Ausserrhoden/ Hauptlager
in Kanton Appenzell Ausserrhoden**

- Herisau (**Obóz akademicki/ Hochschullager**)
- Heinrichsbad (**Obóz oficerski, akademicki/ Offizierslager, Hochschullager**)
- Obereggen

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych

Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Bern/ Hauptlager in Kanton Bern

- Aegerten (Stunden)
- Affoltern im Emmental
- Auswil
- Bäriswil
- Bellelay (Sornetan)
- Birr-Lupfig (Birrfeld)
- Bémont, Le
- Bettenhausen
- Blumenstein
- Boltigen (Reidenbach, Niederhorn)
- Brienzwiler
- Büren an der Aare
- Bütigen
- Burgdorf
- Burgistein
- Busswil
- Diessbach
- Dieterswil (Seewil)
- Dotzigen
- Dürrenroth
- Dürrgraben
- Einigen
- Emmenmatt (Moosbad, Moosegg)
- Eriswil
- Fankhaus (Trub)
- Gadmen
- Gampelen (La Sauge, Tonkin)
- Gelterfingen
- Gondiswil
- Graben (Berken)
- Grächwil (Meikirch)
- Grellingen
- Grossaffoltern (Vorimholz, Ottiswil)
- Grünenmatt (Ramisberg, Flühlenstalden)
- Gümligen (Post)
- Gurnigel
- Gutenberg
- Häusernmoos
- Hasle-Rüegsau
- Heimenhausen
- Hermrigen (Bühl bei Aarberg, Merzligen)
- Herzogenbuchsee (Niederönz)
- Hettiswil
- Huttwil
- Inkwil
- Ins
- Interlaken
- Jens
- Kappelen
- Kaufdorf (Gelterfingen)
- Kirchberg (Rüdtligen)
- Kirchenthurnen (Rümligen)
- Kirchlindach
- Kleindietwil
- Koppigen
- Krauchthal
- Leimiswil
- Lotzwil
- Lüscherz
- Lützelflüh-Goldbach
- Lyss
- Madiswil
- Meikirch

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych

Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Bern/ Hauptlager in Kanton Bern

- Meiringen
- Melchnau
- Mervelier
- Münchenbuchsee
- Niederösch
- Oberwil im Simmental
- Ochlenberg
- Oberburg
- Ostermundigen
- Preles
- Rapperswil- Frauchwil
- Richigen
- Riggisberg
- Rizenbach (Bibern)
- Röthenbach
- Roggwil
- Rohrbach (Auswil)
- Rohrbachgraben
- Romont (Berner Jura)
- Rücksbach
- Rüderswil
- Rüeggisberg
- Rüti bei Riggisberg (Gurnigel, Dürrbach)
- Schangnau (Bombach, Kemmeriboden)
- Scheuren (Schwardenau)
- Schmidigen (Mühleweg)
- Schüpfen (Schwanden, Ziegelried)
- Schwanden im Emmental
- Schwarzenburg
- Seeberg
- Seedorf
- Sumiswald
- Teuffenthal bei Thun (Buchen)
- Thörigen (Stauffenbach)
- Trachselwald
- Unterbach
- Ursenbach
- Walperswil
- Walterswil
- Wasen im Emmental (Riedbad)
- Weier im Emmental
- Wengen (Wengener Alp)
- Wengi bei Büren (Waltwil, Scheunenberg)
- Witzwil
- Worben (Worben-Bad)
- Wynau
- Zollbrück (Rüderswil, Ranflüh, Behmer)

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

**Miejsca internowania Polaków w kantonie Basel-Landschaft/ Hauptlager in Kanton
Basel-Landschaft**

- Aesch
- Bretzwil
- Ettingen
- Frenkendorf
- Hemmiken/ Junkerschloss
- Känerkinden
- Läfelfingen (Hauenstein, Kali)
- Nushof
- Oltingen (Breitsstein, Finsterwald, Bramegg, Engtematt)
- Rickenbach
- Rothenfluh
- Sissach
- Tenniken
- Wintersingen

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Fryburg/ Hauptlager in Kanton Fryburg

- Charmey
- Châtelard (Romont Mt Gibloux)
- Châtonnaye
- Cheyres
- Estavayer-le-Lac
- Fribourg (**Obóz akademicki/ Hochschullager**)
- Fräschels
- Kerzers
- Marsins (Bellefontaine, Gibloux)
- Posieux
- Remaufens
- Fribourg (**Obóz studencki/ Studentenlager**)
- Villarlod
- Vuissens

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Genève/ Hauptlager in Kanton Genève

- Céligny

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych

Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Graubünden/ Hauptlager in Kanton Graubünden

- Andeer
- Arosa
- Ausserglas
- Bonaduz
- Buchen
- Cazis
- Chur
- Churwalden
- Cinuskel (Sulsana)
- Conters
- Ems (Brühl, Domat)
- Fellers-Falera
- Fideris Dorf
- Fläsch
- Flond
- Glaris
- Grüşch (Fanas)
- Haldenstein
- Ilanz (Risin)-
Jenaz
- Kästris
- Landquart (Felsenbach)
- Malix
- Marsans (Mondura)
- Mon
- Monbiel
- Mons
- Neukirch (Safien)
- Oberalppass (Disentis)
- Pany (Pany Valpün)
- Passugg-Araschgen (Passugg, Bruser,
Brusertobel)
- Peiden-Bad
- Präz
- Preda bei Bergün
- Reichenau (Brühl)
- Rhäzüns
- Rifa
- Rodels
- Rothenbrunnen (Ravetsch, Brühl)
- Ruis (Pany)
- Saas im Prättigau
- Safien Platz (Zalön)
- Savognin
- S-chanf
- Schiers (Stelserberg, Fanas, Buchen)
- Schottensee
- Seewis Dorf, Seewis Station, Seewis Pardisla
- St. Peter (Fatschel, Favigalpen, Fanin)
- Tarasp
- Tavanasa
- Thalkirch (Grossalp, Turahaus, Enthälb)
- Thusis
- Trimmis Dorf (Says, Stams)

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Graubünden/ Hauptlager in Kanton Graubünden

- Trin
- Trinsermühle
- Truns
- Unterrealta
- Untervaz
- Vals (Valserberg, Peilerwald, Peilerboden)
- Versam (Rüti-Safien)
- Waltensburg Dorf, Waltensburg Station
- Wolfgang
- Zillis (Rongellen, Sumapunt)

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Glarus/ Hauptlager in Kanton Glarus

- Linthal
- Näfels
- Oberurnen

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Luzern/ Hauptlager in Kanton Luzern

- Altbüron
- Emmenbrücke
- Entlebuch (Wanegg, Romoos, Mättelimoos, Glaubenberg)
- Eschenbach
- Geiss Tutensee
- Grossdietwil
- Hüswil (Zell)
- Knutwil (Sursee)
- Marbach (Kadhaus)
- Pfaffnau
- Richenthal
- Schötz (Wauwilermoos, Egolzwil, Santenberg)
- St. Urban
- Sursee (Mauensee, Zollhaus)
- Willisau
- Meggen

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Neuchâtel/ Hauptlager in Kanton Neuchâtel

- Bavards, Les (Petits-Ponts)
- Bevaix
- Bioveresse (Les Sagnettes)
- Brévine, La
- srevlne. La
- Cerneux-Péquignot, Le
- Corcelles (La Tourne, Recrettes,
Sommartel)
- Cortaillod
- Cressier
- Enges (Lordel)
- Fleurier
- Lignieres
- Lode, Le (Les Montagnes)
- Marin
- Martel-Dernier
- Petits-Ponts, Les
- St-Blaise
- Thielle
- Valangin
- Vaunarcus
- Verrieres, Les

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Nidwalden/ Hauptlager in Kanton Nidwalden

- Dallenwil
- Ennetmoos
- Stans
- Stansstad

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie St. Gallen/ Hauptlager in Kanton St. Gallen

- Benken
- Degersheim
- Gossau
- Henau
- Niederbüren
- St. Gallen (**Obóz studencki/ Studentenlager**)
- Walenstadt
- Weesen

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Solothurn/ Hauptlager in Kanton Solothurn

- Aeschi
- Däniken
- Deitingen (Schachen)
- Etziken
- Grenchen (Grenchenberg)
- Lostorf
- Mümliswil
- Obererlinsbach (Süsslingen)
- Schnottwil
- Schönenwerd (Wöschnau)
- Solothurn
- Wisen
- Zuchwil

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Schwyz/ Hauptlager in Kanton Schwyz

- Eggenwil
- Küssnacht am Rigi
- Reichenburg
- Schwyz (Ibergereg)
- Seewen
- Tuggen

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Obwalden/ Hauptlager in Kanton Obwalden

- Alpnach Dorf (Ballimatt, Horweli, Lungern)
- Flüeli
- Giswil (Zwirchi, Sattel pass, Mörlialp, Grossteil, Kleinteil)
- Grafenort (**Obóz-szpital/ Spitallager**)
- Sachsein (Obstocken)
- Sarnen (Glauben berg)
- Stalden (Glaubenberg, Schwendi-Kaltbad, Steinwurfalp)

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Thurgau/ Hauptlager in Kanton Thurgau

- Aadorf
- Affeltrangen (Tobel)
- Amlikon
- Andwil
- Arbon
- Braunau (Riethüsli)
- Buch bei Frauenfeld
- Bussnang
- Eschenz (Ibenhof, Rüttenberg, Bornhausen)
- Herdern
- Huttwilen (Kalchrain, Buch bei Frauenfeld)
- Kradolf (Hohentannen)
- Lommis
- Matzingen
- Nussbaumen
- Pfyn
- Sirnach (**Obóz akademicki/ Hochschullager**)
- Tobel
- Weinfelden
- Weinfelden bei Matzingen
- Fischingen

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych

Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Ticino/ Hauptlager in Kanton Ticino

- Agno
- Airolo
- Ascona
- Astano
- Aurigeno
- Biasca
- Bignasco (Val Bavone, S. Carlo)
- Cademario
- Camorino
- Carona
- Cerentino (Valle di Campo)
- Cevio
- Claro (Claro-Gnosca)
- Corcapolio
- Giubiasco
- Gordevio
- Gudo (Progero, Riva S. Vitale, Tenero, Muralto, Monte Carasso)
- Isonne
- Locarno
- Lodrino
- Losone (Arcegno, Arbigo, Ascona)
- Lostallo (Claro)
- Maggia
- Massagno
- Melide
- Monte Carasso (Sementina)
- Morcote
- Niva/Valle Maggia
- Osogna
- Palagnedra
- Prosito
- Quartino
- Quinto
- Roveredo
- Rovio
- Semione (Alpe di Pozzo)
- Tenero
- Vezio
- Vico Morcote

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Valais/ Hauptlager in Kanton Valais

- Blatten (Lötschen)
- Chemin (**Kopalnia rudy żelaza/ Eisenerzgruben**)
- Collonges
- Glis
- Granges/Sion
- Kippel
- Münster
- Muraz/Illarsaz
- Oberwald
- Pont-de-la-Morge (Châteauneuf)
- Reckingen
- Saillon
- Salvan (La Crettaz)
- Sion (**Kopalnia węgla/ Steinkohlengruben**)
- Turtman (Illsee)
- Visp

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Zug/ Hauptlager in Kanton Zug

- Allenwinden
- Baar
- Cham (Hünenberg, Niederwil)
- Hagendorn
- Oberhünenberg
- Steinhausen (Hann)
- Zugerberg

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Uri/ Hauptlager in Kanton Uri

- Altdorf
- Amsteg
- Erstfeld (Dümmerschachen)
- Göschenen
- Schattdorf (Dümmerschachen, Haldi)

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych
Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Vaud/ Hauptlager in Kanton Vaud

- Aigle .
- Avants, Les
- Bercher
- Biere (Correntenaz)
- Chexbres
- Comballaz
- Corbeyrier
- Cully
- Forclaz, La
- Granges, Les (Château-d'Oex)
- Henniez (Marnand)
- Leysin
- Onnens
- Reussilliers (Cernil, Tramelan)
- St-Cergue (La Givrine, La Trelasse)
- Vevey

Miejsca internowania 2 Dywizji Strzelców Pieszych

Internierungsorte der 2. Polnischen Schützendivision

Miejsca internowania Polaków w kantonie Zurych/ Hauptlager in Kanton Zürich

- Aeugstertal (Riedhof)
- Bassersdorf
- Dielsdorf
- Eigg
- Fehraltorf
- Gibswil-Ried
- Gossau
- Hedingen
- Hinwil (Erlosen, Girenbad)
- Illnau
- Kemptthal (Grafstal)
- Kloten
- Knonau
- Langnau am Albis
- Meilen
- Niederweningen
- Nürensdorf
- Oberglatt
- Ottikon bei Kemptthal
- Pfäffikon
- Rätterschen (Elsau, Schottikon)
- Rickenbach bei Zürich
- Russikon
- Saland
- Seuzach
- Trüllikon
- Uitikon (Ringlikon, Waldegg, Birmensdorf, Waldhaus)
- Urdorf (Oberurdorf)
- Uster
- Wald (Tobel, Oberholz, Pooalp, Scheidegg)
- Wernetshausen
- Wetzikon (**Obóz-liceum/ Gymnasiallager**)
- Wiesendangen (**Obóz-szpital/ Spitallager**)
- Wila
- Winterthur (**Obóz akademicki/ Hochschullager**)

